

*Key words:* Laboratory of Musical Ethnography, folklore expeditions, recordings of musical folklore, diploma papers, folklore collections, ethnomusicological literature

Надійшла до редакції 20.11.2024 р.

УДК 75.071.1

**«НАЇВНИЙ» МАЛЯР НИКИФОР ДРОВНЯК : ЯСКРАВИЙ ФЕНОМЕН УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКОГО  
КУЛЬТУРНОГО НАДБАННЯ**

**Вікторія Шабуніна** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, Кременчук  
<https://orcid.org/0000-0001-7957-3378>  
DOI  
shabuninaviktoria@gmail.com

**Оксана Тур** – доктор наук із соціальних комунікацій, професор, професор кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, Кременчук  
<https://orcid.org/0000-0002-8094-687X>  
oktur@ukr.net

**Володимир Маслак** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, Кременчук  
<https://orcid.org/0000-0002-2898-2400>  
vimaslak2017@gmail.com

**Віктор Саранча** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, Кременчук  
<https://orcid.org/0000-0001-9435-0615>  
visar73@ukr.net

**Ольга Чернявська** – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, Кременчук  
<https://orcid.org/0000-0002-5954-9474>  
olga.4ernavska@gmail.com

Проаналізовано життя і творчість художника-самородка Никифора (Спіфанія) Дровняка (1895-1968 рр.) із містечка Криниця на Лемківщині, розкрито драматичну долю позашлюбного напівсироти-каліки, який виробив власні прийоми малювання, оригінальні способи кольоропередачі під враженням від самотньої природи рідного краю, ікон лемківських церков, народних традицій лемківської архітектури.

Никифор Дровняк є яскравим представником примітивізму як течії в мистецтві. Виставки його робіт проходили у найвідоміших музеях світу – Варшаві, Амстердамі, Парижі, Києві, Римі, Нью-Йорку, Лондоні, Львові, Флоренції та багатьох інших містах. В українському мистецтвознавстві Никифора розцінюють як глибоко пов'язаного з давньоукраїнськими народно-мистецькими традиціями лемківського маляра наївного реалізму. Його унікальний стиль являв собою поєднання кубізму, сюрреалізму, експресіонізму з давньоукраїнським візантинізмом.

*Ключові слова:* Никифор (Спіфаній) Дровняк, Криниця, маляр-самоучка, примітивізм, наївне мистецтво.

*Постановка проблеми.* Один із найвидатніших у світі художників-примітивістів Никифор Дровняк (1895-1968 рр.) є найбільш незвичною, загадковою та помітною постаттю в історії не лише українського, а й світового мистецтва ХХ ст. Його творчість зароджувалася на перетині культур України та Польщі. У його роботах простежується значний вплив українського народного мистецтва, зокрема декоративна виразність малюнка, тонке відчуття колориту, контрастність кольорів, ритмічність. Твори Н. Дровняка стоять поряд із відомими зразками українського примітивізму XVI-XIX ст., зокрема народними картинками «Козак Мамай», предметами побуту, малюнками на дереві, папері та склі, народними іконами. Визнання до нього прийшло не одразу. Наївний маляр не мав освіти, але створював особливий мистецький світ за власними законами, передавав образи, що перегукувалися з його епохою. У його акварелях дивовижним чином відображена навколишня дійсність, яку він сприймав внутрішнім оком художника. В основу великої кількості його робіт покладено біблійні сюжети. Особливу фантазію автор вкладав у пейзажі рідного невеличкого курортного містечка Криниці, портрети криницьких жителів і гостей, зображував цілі міста з висоти пташиного польоту, залізничні станції, віадуки, створював урбаністичні композиції з хмарочосами, передавав криницький побут, вигадував різні композиції з

автопортретами. Никифор із Криниці багато років бідував, а на схилі років був удостоєний честі виставляти свої картини в найпрестижніших музеях і галереях світу. Картини художника експонувалися в Італії, Бельгії, Англії, Швейцарії, США, Бразилії, Ізраїлі, Югославії, Чехословаччині, багатьох містах Польщі. Він досягнув мистецьких вершин і отримав світове визнання, зайнявши гідне місце поряд із знаними майстрами наївного мистецтва, як Анрі Руссо, Ніко Піросманішвілі, Марія Примаченко, Катерина Білокур, Іван Генераліч та ін.

*Огляд останніх досліджень.* Творчість Никифора-Єпіфанія Дровняка більшою мірою досліджували польські вчені, зокрема А. Банах та Е. Банах [1, 2], І. Вітц [5], З. Волянін [6], Є. Вольф [7], Є. Занозінський [4], Ю. Кидринський, З. Масьлінська-Новакова, М. Маркович [3]. Вітчизняні доробки представлені працями таких науковців як І. Боднар [8], В. Вітрук [9], Я. Гніздовський [10], А. Іжевський [11], С. Кішак [12], І. Красовський [13], Д. Крвавич [14], В. Лесич [15], О. Мельник [16], О. Нога [18], П. Скрійка [21], У. Холодова [23] та ін.

В українському мистецтвознавстві, як і статтях українських видань у Польщі, Никифора розцінюють як глибоко пов'язаного з давньоукраїнськими народно-мистецькими традиціями лемківського маляра наївного реалізму [15; 36]. Про життєвий і творчий шлях митця у 1956 році знято кінофільм (реж. Я. Ломницький, сценарій Г. Банах), а 2004 р. – художній фільм «Мій Никифор» (реж. К. Краузе, у головній ролі – Х. Фельдман). У 2006 р. у Львові відкрито пам'ятник Никифорові Дровняку (скульптор С. Олешко).

*Мета статті* – виявити складний життєвий шлях «наївного» художника Никифора (Єпіфанія) Дровняка, визначивши певні тематичні цикли в його творчості.

*Виклад основного матеріалу.* Постать і життя Никифора (Єпіфанія) Дровняка оповиті легендою, а його творчість здобула неймовірну популярність. У мистецьких енциклопедіях світу художник фігурує щонайменше під сімнадцятьма іменами, як-от: Никифор Криницький, Никифор із Криниці, Ян Криницький, Лемко Никифор, Майстер із Криниці, Матейко з Криниці, Ян Матейко тощо.

Никифор (Єпіфаній) Дровняк народився ймовірно 21 травня 1895 р. у польському містечку Криниця на Лемківщині, де проживало понад 90% українців. Його мати Євдокія Дровняк була бідною неписьменною сільською жінкою, яка виконувала допоміжні роботи на місцевих курортах. Від своєї матері Никифор успадкував вади слуху та мови [2; 162]. Про батька дитини ширилися різні чутки. Криниця – курортне містечко біля підніжжя Низьких Бескидів, місцеві жителі переважно обслуговували відпочивальників. Євдокія працювала прибиральницею на віллі «Три троянди», де зупинився літній заможний художник. Існують припущення, що саме він і став батьком Никифора. Мати виховувала сина самотужки, тому часто мусила залишати його прив'язаного у люльці під мостом, а сама йшла працювати, щоб хоч щось заробити на прожиття своє та дитини.

Шкільна наука давалася Никифору важко. Після одного неповного року навчання школу довелося полишити. Він навчився лише писати друкованими літерами, трохи читати й рахувати. А ще став малювати – спочатку грифелем на дошці, потім олівцем на клаптиках паперу. За цей хист жителі Криниці іронічно прозвали Никифора «Матейком» [20; 361].

Із матір'ю щонеділі він ходив до церкви, де для нього відкривався зовсім інший світ. Він розглядав візантійсько-лемківських святих, що споглядали на нього великими очима з позолочених рам ікон. Ці незабутні враження залишилися в його пам'яті на все життя. Зачарований майстерною величчю рідних церковних обрядів, Никифор віддзеркалив їх у своїй малярській творчості [15; 15-16].

Під час Першої світової війни, коли Никифору було 7 років, його мати померла, залишивши синові скриню зі «скарбом» та свою фотокартку, яку художник зберігав усе життя. Дитинство хлопця минуло в житейських випробуваннях: постійних мандрах від хати до хати за будь-якої погоди й пори року, нерідко впроголодь, із ночівлею на горищі чи в stodолі. Через вроджену ваду, прирослий язик, він мав проблеми з вимовою, тому сторонився людей. З раннього дитинства Никифор намагався малювати – чим і на чому можна було, зокрема робив витинанки, що поширились в інтер'єрах лемківських хат у середині XIX ст., а також створював писанки [20; 362]. Фотографії, що збереглися, свідчать про те, що він впевнено малював із 1915 р. Із цього часу й почалася його малярська кар'єра. Мало хто хотів купувати його дивні малюнки. Йому просто давали милостиню. Лише з 1930-х років деякі тямущі покупці роботи все ж забирали. У ті часи він не раз зазнавав голоду і терпів наругу від людей, які вважали його ледарем, а малювання – не працею [15; 17].

Успадкована вада вимови обмежила його контакти з середовищем, однак для нього кращою формою порозумітися з людьми став живопис. Никифор із ранньої молодості вважав себе професійним митцем, а живопис трактував як надзвичайно відповідальну роботу. Він малював постійно, це було його способом життя. Щодня з самого ранку криничани та відпочивальники могли спостерігати, як він мандрував містом із дерев'яною валізкою з художнім приладдям, а потім сидів на

низенькому мурі на тротуарі (часто біля костюлу) і цілий день малював акварелі звичайними дитячими фарбами або готував замальовки. Поряд було виставлено кільканадцять готових робіт на продаж як «Сувеніри з Криниці». Він не зважав на людей довкола, які часто кидали дошкульні зауваження. Робив невеличку перерву лише для того, щоб з'їсти шматок хліба. Узимку він працював у помешканні, яке після війни винаймав у чужих людей, а пізніше виділеного владою для маляра [17].

Никифор не мав грошей, аби придбати гарні фарби, пензлі та олівці, тому брав найдешевші шкільні акварельні фарби, змішував темперу й олійні фарби, використовував гуаш і крейду. Перший свій пензель він виготовив зі щітки для гоління, коли працював прибиральником у перукарні. Для своїх малюнків Никифор використовував усе, що для цього годилося, і малював з обох боків, аби заощадити папір. Це були плакати, різні офіційні бланки, пакувальний чи кольоровий папір, обкладинки зошитів, технічна калька, обгортки від шоколаду, старі урядові акти, картон, коробочки від цигарок та ін. Свої картини він підписував власним уставом (без інтервалів між словами) та проставляв на звороті спеціальну авторську печатку, що, на його думку, робило його малюнки вагомішими. Припускають, що протягом життя лемківський маляр-самоук Никифор створив майже 40 тис. малюнків. На жаль, багато з них було знищено, коли його мистецтво ще недооцінювали.

Гірку долю Никифора змінив щасливий випадок. На початку 1930-х рр. до Криниці приїхав львівський художник Роман Турин, який і відкрив світу геніального художника. Він звернув увагу, що на перший погляд дитячі малюнки Никифора вирізняються спостережливістю й конкретністю у відтворенні характерних рис, своєрідним поетичним і образним мисленням, специфічною композиційною побудовою, тонким відчуттям колірних співвідношень. У них поєднано реалістичне світобачення митця-самоука, його надзвичайно багата уява, своєрідна структура твору та наївність примітиву. Майже 200 творів маляра Р. Турин відправив до паризької галереї Leon Marseille на виставку українських, французьких та італійських художників, влаштовану в листопаді 1932 р. Українським народним музеєм ім. Т. Шевченка. Никифора Дровняка визнали яскравим представником наївного малярства, прийняли до плеяди світових художників. Творчістю «наївного» художника зацікавився польський митець Єжи Вольф. У 1938 р. після його публікації в часописі «Arkady» нарису «Маляр наївного реалізму в Польщі. Никифор» Н. Дровняк вдруге увійшов до світу мистецтва. Того ж року у Львові в щомісячнику «Українське юнацтво» надруковано відгук на друге експонування під назвою «Виставка художника-самоука Никифора», що проходила в червні-липні у львівському Будинку архітекторів.

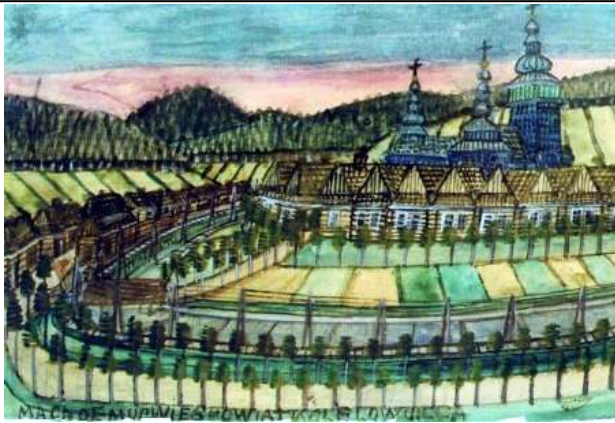
Із початком Другої світової війни про Никифора забули. Під час сумновідомої акції «Вісла» 1947 р. Никифору довелося розділити долю всіх лемків Польщі. Чотири рази його висилали до Щецина, а він, долаючи пішки понад 700 км, повертався до рідної землі [19]. Никифор був міцно пов'язаний з рідною Криницею, за її межами він жити не міг. Завдяки зусиллям польського поета Костянтина Ільдефонса Гальчинського, який під час війни надав художникові притулок і подбав про публікації статей про майстра, Дровняк знову стає відомим. 31 грудня 1949 р. у Варшаві відкрито «Виставку художніх робіт Яна Никифора з Криниці». Але найбільший резонанс мала виставка, що відбулася в Парижі 1959 р. у галереї Diny Vierny [19].

Серед небайдужих людей, які підтримали Никифора та завдяки яким він отримав цілковите визнання, стало подружжя Елла й Анджей Банахи, а також його офіційний опікун живописець Мар'ян Влосінський.

Творчість Никифора можна вважати трагічною ілюстрацією того, коли особисте нещастя людини стає благословенням для мистецтва. Єжи Занозінський зазначав: «вже ніхто не сумнівається, що Никифор є великим відкривачем-новатором краси криницького, чи й узагалі карпатського, краєвиду з його пологими горами, вкритими лісом і шахівницями полів, з його дерев'яними і камінними церквами і костелами, з його будинками і віллами, в яких елементи народності співіснують у мирному симбіозі з елементами віденсько-краківського модерну» [4].

Дійсно, художник-примітивіст бачив світ як палітру яскравих барв, які перетворювали сіру буденність на квітучий сад. Никифор заслужено «опиняється» в центрі міст, подій, серед людей. Він любив навколишній прекрасний світ і цінував його, сприймав його по-дитячому щиро й неспотворено [23; 155–156].

У творчості Никифора Дровняка можна виділити певні тематичні цикли. Найбільш цінними, з мистецького погляду, є картини 20-30-х років ХХ ст., на яких зображені бескидські пейзажі з невеликими залізничними станціями, із загубленими в горах селами з церквами та костелами. На деяких роботах зображено невеличкі сільські станції й великі залізничні вокзали уздовж сполучення Криниця – Тарнув і далі на схід у напрямку Львова (рис. 1).



а



б



в



г

Рис. 1. Ілюстрації акварелей Никифора Дровняка, 30-ті рр. XX ст.: а – «Бескидський пейзаж із селом і церквою», б – «Гірський пейзаж», в – «Залізнична станція «Північна»», г – «Залізничний вокзал».

Інтерес викликає також інший цикл картин, на яких зображено державні установи та фабрики доларів, криницькі вілли, пансіонати, інтер'єри кухонь, портрети відпочивальників і друзів, а також давні роботи маляра років Першої світової війни, що передають військові сцени, солдатів у обмундируванні, характерному для австро-угорської та російської армій (рис. 2).



а



б



в

Рис. 2. Ілюстрації акварелей Никифора Дровняка: а – «Фабрика доларів» (1930-ті рр.), б – «Військова сцена. Російські солдати» (1915-1920 рр.), в – «Державна установа» (1930-ті рр.).



Тематика релігійних мотивів у творчості лемка Никифора Дровняка дуже багата й має низку напрямів. Найбільш ранні – молитовники (намальовані олівцем), храми, іконостаси, сакральні автопортрети, образи святих, скульптурний стафаж для урбаністичних краєвидів (аквареллю чи гуашшю). Інколи художник зображував портрети військових або політиків, які нагадували ікони, але без німбів. Знаковими вважають багатофігурні композиції за мотивами останньої Вечері. Визначною роботою є «Соборчик» (рис. 3). Пізніми творами маляра є проекти хоругв (переважно олівцями) [11; 129].

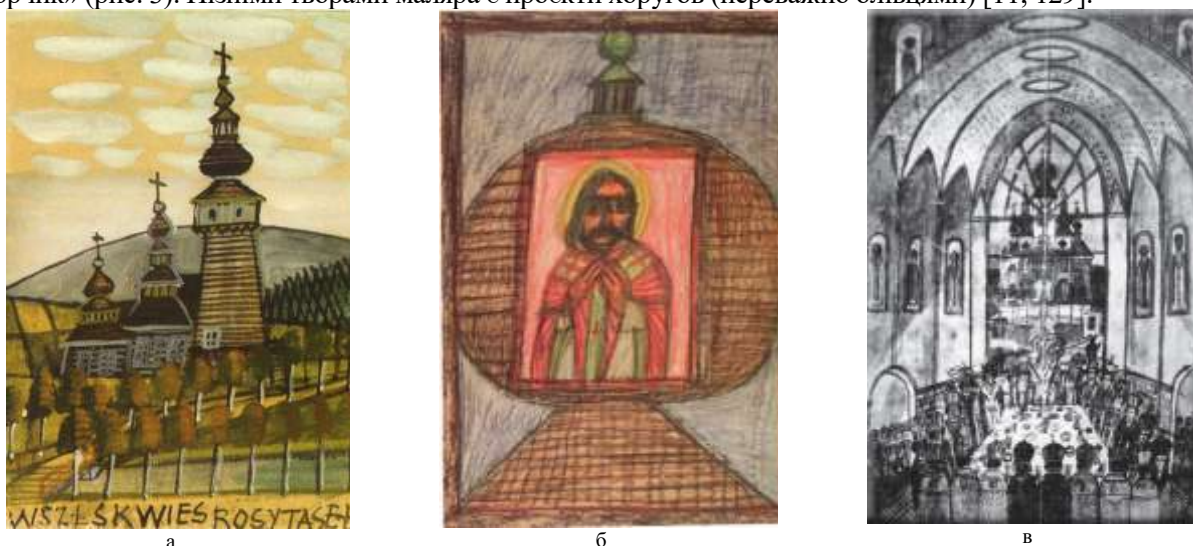


Рис. 3. Ілюстрації робіт Никифора Дровняка: а – «Церква» (акварель, близько 1960 р.), б – «Христос, «вписаний» у баню церкви» (кольорові олівці, 60-і рр. XX ст.), в – «Соборчик»

Лемківський маляр-самоук своєрідно трактує ікони популярних у народі святих. Здається, він має велику внутрішню потребу творення свого «наївного» світу, власного світосприйняття та своєї релігійності, що відрізняється від християнського канону. Портрети Никифора продовжують за стилем лемківську ікону, але трактовані інакше. У людей на його портретах великі задумливі й сумні очі, водночас сповнені глибокого внутрішнього спокою і врівноваженості. Він зображує не лише абстрактних людей, а особистостей з різними рисами та вдачею, неоднаковими кольоровими характеристиками обличчя.

Автопортретна творчість Никифора Дровняка завжди привертала увагу дослідників. Ці роботи є оригінальним свідченням поваги до себе, усвідомлення значущості й водночас гумористичного або ліричного світосприйняття власної особистості [11; 135]. На автопортретах він постає як митець-живописець за роботою, часто під кольоровою парасолькою, за мольбертом, як елегантний чоловік у чорному костюмі з капелюхом, уподібнюючись до греко-католицьких семінаристів середини XIX ст., як урядовець, учитель, святий або єпископ у літургійних шатах та ін. Він перевтілювався в різні ролі, навіть ставив себе на підніжжя пам'ятника (рис. 4).

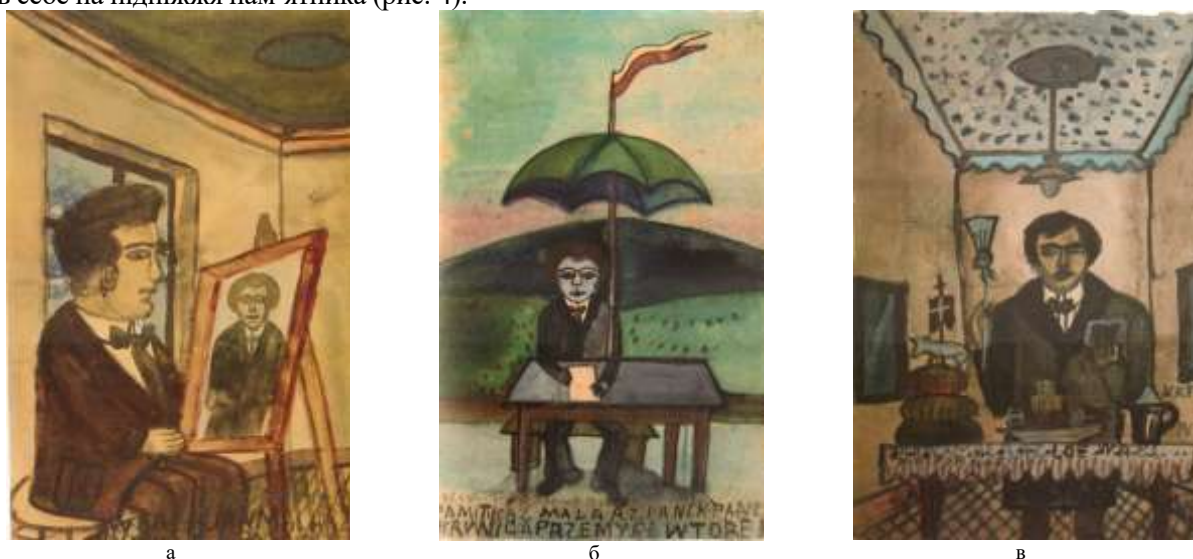


Рис. 4. Ілюстрації акварелей Никифора Дровняка: а – «Автопортрет перед портретом» (30-40-і рр. XX ст.), б – «Автопортрет під парасолькою» (1925-1930 рр.), в – «Автопортрет за великоднім столом» (1925-1930 рр.)

Здається, як творець власного світу, він наголошував на своїй усеприсутності. Никифор витлумачував власну творчість як місію, яку він, наділений талантом митець, повинен виконувати.

Никифора захоплювали архітектурні споруди, які він у своїх картинах змінював, виправляв, розбудовував і удосконалював. Його будинки живі, наділені кожен своїм характером. Митець часто додатково підкреслював призначення архітектурних об'єктів промовистими символами. Наприклад, на даху тютюнової фабрики розміщував чоловіка, що палив, а на палаці з бальною залою зображав пару танцівників (рис. 5).



Рис. 5. Ілюстрації акварелей Никифора Дровняка, 30-і рр. XX ст.: а – «Бальна зала», б – «Міська архітектура з чоловіком із сигаретою», в – «Міська архітектура»

У міжвоєнний період написаний цикл картин, що належить до фантастичної архітектури. Никифор вигадував цілі міста, вулиці, площі, собори та житлові будинки, зображував їх такими, якими малювала їх його уява. Один із біографів «наївного» лемківського маляра І. Красовський так писав про будинки та міські ландшафти художника: «Свої вілли митець створює з таким знанням будівничої справи, що йому міг би позаздрити досвідчений архітектор. Никифор чудово відчуває й підкреслює різницю між можливостями каменю, цегли та й сталевій конструкції. В його архітектурі велику роль відіграє фантастика. До будинків він сміливо прибудовує балкони, вежі тощо; між селянськими хатами і курортними віллами «будує» станції, мости. Але ті деталі так майстерно виконані, що реальне зливається з фантастичним. Філософія митця не тільки поєднує натуру з уявою, а й стирає між ними грань» [13].

Є два типи картин Никифора. Найчастіше це малюнки невеликого формату, виконані за один або два заходи: спочатку зроблена кольорова основа, а зверху – контурний малюнок. Подібні образи автор створював дуже швидко – інколи за 20 хв. Роботи другого типу, значно більшого розміру (понад 50 см), передбачали тривалу роботу над деталями. Незважаючи на цю гру форматів, митець умів надати образу як камерності, так і монументальності [11; 133–134]. Никифор ніколи нічого не змінював і не виправляв у своїх малюнках. Якщо замовники просили його додати в акварель якусь деталь, то він писав нову роботу. Не міг Никифор і скопіювати себе – щоразу в нього виходило щось зовсім інше [22].

*Висновки.* Творчість Никифора Дровняка не піддається жодним мистецьким класифікаціям. Вона відточена й особливо досконала. Никифор був художником-самоуком, але мав вроджене абсолютне відчуття кольору та художню інтуїцію. Його найближчими цінностями і важливою частиною його внутрішнього світу були православні та греко-католицькі церкви з їхньою містикою й символікою, ікони й іконостаси, бані, хоругви, свічки, придорожні хрести та звуки дзвонів. Майстер створював позачасові, незаангажовані образи земного життя. Від його картин віє найдорожчою домівкою, щоденними радіощами, захопленням від побаченого, гумором, покорою і щирістю. 10 жовтня 1968 р. його душа знайшла кращий світ, який художник намагався передати своїми наївними картинами. Творчість всесвітньовідомого художника увібрала в себе різноманіття культур, зокрема української, польської та лемківської, стала невід'ємною частиною цих народів і своєрідним містком у спільному історичному минулому.

#### Список використаної літератури

1. Banach E., Banach A. Historia o Nikiforze. Kraków, 1966.
2. Banach A. Nikifor. Warszawa, 2004.
3. Markowicz M. Ukrainischer Maler aus dem Lemkenland. Düren, 2005.
4. Nikifor (Katalog). Centralne Biuro Wystaw Artystycznych. Warszawa, «Zachęta», czerwiec 1967.

5. Witz Ignacy. *Wielcy malarze amatorzy*. Warszawa, 1964.
6. Wolanin Z. *Nikifor*. Olszanica: BOSZ, 2000.
7. Wolff Jerzy. *Malarze naiwnego realizmu w Polsce – Nikifor*. *Arkady*, Warszawa, 1938. № 3.
8. Боднар І. Никифор (Єпіфаній Дровняк, 1895–1968). *Вісник ЛНАМ*. 2000. Вип. 11.
9. Вітрук В. Талант, що дивує світ. *Жовтень*. 1968. № 5.
10. Гніздівський Я. Никифор. *Сучасність*. 1961. № 2.
11. Іжевський А. Никифор–Єпіфаній Дровняк: життя та творчість релігійного спрямування. *Історія релігій в Україні*, 2018. Вип. 28. С.126–137.
12. Кішчак С. Никифор Дровняк: Маловідомі сторінки життя і творчості. *Вісник ЛНАМ*. 2002. Вип. 13.
13. Красовський І. Митець із царства фантазії: до 100-річчя від дня народження Н. Дровняка. *Дзвін*. 1995. № 5.
14. Кривавич Д. Феномен творчої волі в мистецтві. *Народознавчі зошити*. Ч. 5 (29). Львів, 1999.
15. Лесич В. Никифор із Криниці. Мюнхен, 1971.
16. Мельник О. Наївний примітивізм найвищої проби. *Урядовий кур'єр*. 23 черв., 2006.
17. Никифор – творчість. Національний музей українського народного декоративного мистецтва у Києві. *Виставка з колекції Окружного музею у Новому Сончі* 16.05 – 30.06.2013.
18. Нога О. Третє джерело інспірацій творчості Никифора (Нетифора) – Єпіфанія Дровняка. *Народознавчі зошити*. Ч. 5 (29). Львів, 1999.
19. Олійник В. Феномен Никифора Дровняка з Криниці [Електронний ресурс]. *Дзеркало тижня*. 10 серп., 2007. Режим доступу: [http:// gazeta.dt.ua/SOCIETY/fenomen\\_nikifora\\_drovnyaka\\_z\\_krinitisi.html](http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/fenomen_nikifora_drovnyaka_z_krinitisi.html)
20. Онищенко В. «Malarz i zebraz» з Криниці. *Мистецтвознавство України*. 2009. Вип. 10. С. 360–364.
21. Скрійка П. Никифор і його творчість. *Никифор Дровняк: 100-ліття від дня народження*. Краків, 1995.
22. Слабошпицький М. Никифор (Дровняк) із Криниці. *Наука і культура. Україна. Щорічник АН УРСР*. Київ, 1990. Вип. 24. С. 324–335.
23. Холодова У. Никифор Криницький, чи Єпіфаній Дровняк – феномен особистості. *Тека ком. Пол.-укр. Związ. Kult. – kul*, 2020. С. 151–158.

#### Reference

1. Banakh E., Banakh A. *Povist' pro Nykyfora*. Krakiv, 1966.
2. Banakh A. *Nykyfor*. Varshava, 2004.
3. Markowicz M. *Ukrainischer Maler aus dem Lemkenland*. Dyuren, 2005.
4. Nykyfor (Kataloh). *Tsentral'nyy ofis khudozhnikh vystavok*. Varshava, «Zachęta», cherven' 1967.
5. Vitts Ihnatsiy. *Velyki khudozhnyky-amatory*. Varshava, 1964.
6. Volanin Z. *Nykyfor*. Ol'shanitsa: BOSZ, 2000.
7. Vol'f Dzhordzh. *Khudozhnyky nayivnoho realizmu v Pol'shchi – Nykyfor*. *Arkadiy*, Varshava, 1938. № 3.
8. Bodnar I. *Nykyfor (Yepifaniy Drovnyak, 1895–1968)*. *Visnyk LNAM*. 2000. Vyp. 11.
9. Vitruk V. *Talant, shcho dyvuye svit*. *Zhovten'*. 1968. № 5.
10. Hnizdovs'kyu YA. *Nykyfor*. *Suchasnist'*. 1961. № 2.
11. Izhevs'kyu A. *Nykyfor-Yepifaniy Drovnyak: zhyttya ta tvorchist' relihiynoho spryamuvannya*. *Istoriya relihiy v Ukrayini*, 2018. Vyp. 28. S.126–137.
12. Kishchak S. *Nykyfor Drovnyak: Malovidomi storinky zhyttya i tvorchosti*. *Visnyk LNAM*. 2002. Vyp. 13.
13. Krasovs'kyu I. *Mytets' iz tsarstva fantazyi: do 100-richehya vid dnya narodzhennya N. Drovnyaka*. *Dzvin*. 1995. № 5.
14. Krvavych D. *Fenomen tvorchoyi voli v mystetstvi*. *Narodoznavchi zoshyty*. Ch. 5(29). L'viv, 1999.
15. Lesych V. *Nykyfor z Krynytsi*. Myunkhen, 1971.
16. Mel'nyk O. *Nayivnyy prymityvizm nayvyshchoyi proby*. *Uryadovyy kur'yer*. 23 chervnya 2006.
17. *Nykyfor – tvorchist'*. *Natsional'nyy muzey ukrayins'koho narodnoho dekoratyvnoho mystetstva u Kyievi*. *Vystavka z kolektsiyi Okruzhnoho muzeyu u Novomu Sonchi* 16.05 – 30.06.2013.
18. Noha O. *Tretye dzherelo inspiratsiy tvorchosti Nykyfora (Netyfora) – Yepifaniya Drovnyaka*. *Narodoznavchi zoshyty*. Ch. 5 (29). L'viv, 1999.
19. Oliynyk V. *Fenomen Nykyfora Drovnyaka z Krynytsi* [Elektronnyy resurs]. *Dzerkalo tyzhnya*. 10 serpnya 2007. Rezhym dostupu: [http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/fenomen\\_nikifora\\_drovnyaka\\_z\\_krinitisi.html](http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/fenomen_nikifora_drovnyaka_z_krinitisi.html)
20. Onyshchenko V. «Malarz i zebraz» z Krynytsi. *Mystetstvoznavstvo Ukrayiny*. 2009. Vyp. 10. S. 360–364.
21. Skriyka P. *Nykyfor i yoho tvorchist'*. *Nykyfor Drovnyak : 100-littya vid dnya narodzhennya*. Krakiv, 1995.
22. Slaboshpyts'kyu M. *Nykyfor (Drovnyak) iz Krynytsi*. *Nauka i kul'tura. Ukrayina. Shchorichnyk AN URSR*. Kyiv, 1990. Vyp. 24. S. 324–335.
23. Kholodova U. *Nykyfor Krynyts'kyu, chy Epifaniy Drovnyak – fenomen osobystosty*. *Teка kom. Pol.-ukr. Związ. Kult. – kul*, 2020. S. 151–158.

#### «NAIVE» PAINTER NYKYFOR (EPIPHANIUS) DROVNIAC : A VIVID PHENOMENON OF THE UKRAINIAN-POLISH CULTURAL HERITAGE

**Shabunina Viktoriia** – Candidate of Philology, Associate Professor,  
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University  
**Tur Oksana** – Doctor of Sciences in Social Communications, Professor,  
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

**Maslak Volodymyr** – Doctor of Historical Sciences, Professor,  
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University  
**Viktor Sarancha** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,  
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University  
**Olga Chernyavska** – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior lecturer,  
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

The article analyses the life and work of the self-made artist Nykyfor Drovniak (1895-1968) from the town Krynysia in Lemkivshchyna, revealing the dramatic fate of a half-orphaned cripple born out of wedlock who developed his own painting techniques, original methods of colour rendering under the impression of the original nature of his native land, icons of churches, and folk traditions of architecture of Lemkivshchyna. Nykyfor Drovniak is a vivid representative of primitivism as a trend in art. Exhibitions of his works were held in the most famous museums in the world – in Warsaw, Amsterdam, Paris, Kyiv, Rome, New York, London, Lviv, Florence and many other cities. In Ukrainian art criticism, Nykyfor is regarded as a Lemko painter of naive realism, deeply connected with the ancient Ukrainian folk-art traditions. His unique style was a combination of cubism, surrealism, expressionism and ancient Ukrainian Byzantineism.

*Key words:* Nykyfor (Epiphanius) Drovniak, Krynysia, self-taught painter, primitivism, naive art.

UDC 75.071.1

«NAIVE» PAINTER NYKYFOR (EPIPHANIUS) DROVNIAC : A VIVID PHENOMENON OF THE  
UKRAINIAN-POLISH CULTURAL HERITAGE

**Shabunina Viktoriia** – Candidate of Philology, Associate Professor,  
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University  
**Tur Oksana** – Doctor of Sciences in Social Communications, Professor,  
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University  
**Maslak Volodymyr** – Doctor of Historical Sciences, Professor,  
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University  
**Viktor Sarancha** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,  
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University  
**Olga Chernyavska** – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior lecturer,  
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

*The aim of the paper* is to analyse the complex life path of the self-made «naïve» artist Nikifor (Epiphanius) Drovniak (1895-1968) from the town Krynysia in Lemkivshchyna, to identify certain thematic cycles of his work.

*Research methodology.* The research used the historical method to study the historical circumstances, biography, cultural and social environment that influenced the formation of Nykyfor Drovniak's work. The comparative method allowed us to identify unique and common features of the naive painter's work. The art historical analysis contributed to the study of the author's artistic techniques, as well as the study of symbols, images and themes used by Nikifor in his works. The methods of analysis and synthesis help to critically comprehend the available literature on the research topic. The method of generalisation allows, on the basis of analysis and synthesis, to formulate general conclusions about the phenomenon of Nikephoros as a representative of naive art.

*Results.* Having not even received a primary education, having never learned to draw, having no idea about the examples of world art, not knowing the classical painting technique, but possessing an innate absolute sense of colour and artistic intuition, N. Drovniak developed his own painting techniques, original methods of colour rendering under the impression of the original nature of his native land, icons of churches, and folk traditions of architecture of Lemkivshchyna. The talent of a genius self-taught artist was discovered in 1930 by Lviv artist R. Turin. In the last few years of his life, Nykyfor received full recognition thanks to the Krakow art historians Ella and Andrzej Banach. Nykyfor Drovniak is a vivid representative of primitivism as a trend in art. Exhibitions of his works were held in the most famous museums in the world – in Warsaw, Amsterdam, Paris, Kyiv, Rome, New York, London, Lviv, Florence and many other cities. In Ukrainian art criticism, Nykyfor is regarded as a Lemko painter of naive realism, deeply connected with the ancient Ukrainian folk-art traditions. Experiencing difficulties in communication, he depicted the world around him, which fascinated him, such as Krynysia estates, priests and church interiors, deserted railway stations, fantastic palaces, bridges, favourite roads, himself in different roles, etc. Watercolours, gouache, and coloured pencils helped him to convey his personal feelings and everything that he could not express in words on paper. The artworks of Nykyfor Drovniak can be divided into certain thematic cycles. The most valuable are the paintings of the 20–30 s of the twentieth century. His unique style was a combination of cubism, surrealism, expressionism and ancient Ukrainian Byzantineism.

*The scientific novelty* lies in the study of Nykyfor as a phenomenon that goes beyond the traditional perception of naive art and the rethinking of its role in the Ukrainian-Polish cultural context.

*The practical significance.* The study of Drovniak's work contributes to the preservation and popularisation of cultural heritage, the development of education, the strengthening of intercultural relations, the support of contemporary art, the increase of social awareness and the expansion of scientific knowledge.

*Key words:* Nykyfor (Epiphanius) Drovniak, Krynysia, self-taught painter, primitivism, naive art.

Надійшла до редакції 01.09.2024 р.